

Språkprogram

för förskolorna i
Hägersten-Liljeholmen

stockholm.se

Till dig som arbetar i Hägersten-Liljeholmens förskolor

I ett demokratiskt samhälle är språket en viktig faktor för att varje medborgare ska kunna ta del av sina rättigheter till utbildning, arbete och social gemenskap m.m. Detta är ett språkutvecklingsprogram som vänder sig till alla anställda i förskolorna i Hägersten-Liljeholmen. Programmet kan också användas i andra verksamheter där man arbetar med barn, ungdomar och deras föräldrar.

I programmet finns mål och strategier för arbetet med barnens språk-, tanke- och kunskapsutveckling. Strategierna är förslag på olika vägar för att nå målen. Syftet med programmet är att främja alla barns språkutveckling, med särskilt fokus på flerspråkighet.

Andelen flerspråkiga barn ökar stadigt, vilket ställer nya krav på pedagogerna.

Det här programmet är till för att:

- ge alla pedagoger en gemensam grund i språkutvecklingsarbetet
- barn och deras familjer ska mötas av ett gemensamt förhållningssätt i förskolan när det gäller synen på språkutveckling och flerspråkighet
- underlätta det interkulturella arbetet

Programmet överensstämmer väl med de mål och riktlinjer som anges i förskolans styrdokument.

Detta språkprogram har reviderats och utvecklats utifrån 2008 års version och utgår från Lpfö.98 rev 2010.

Innehåll

Till dig som arbetar i Hägersten-Liljeholmens förskolor	3
Interkulturellt arbetssätt	5
Samarbete mellan förskola och hem	8
Modersmål	11
Språkutvecklande arbetssätt	14
Dokumentation av språkutvecklingen	17
Kompetensutveckling	20
Språkprogrammet som ett stöd	21
Förslag till ansvarsfördelning	22
Språkdomäner förskola	23
Förskolans genrer	25
För dig som vill läsa mer	26
Litteraturförteckning	26
Webbplatser	28

Interkulturellt arbetssätt

Mål

- Verksamheten ska präglas av ett interkulturellt arbetssätt där var och en ses som en individ och inte som en representant för en grupp eller en kultur.

Strategier

Språklig och kulturell mångfald

Det interkulturella arbetssättet innebär att förskolan ser alla språk och kulturella perspektiv som viktiga. Interkulturell kompetens känns enligt Lahdenperä (2010) igen genom att pedagogen känner till positiva aspekter av barnens etnicitet, religion och de länder de har rötter i. Det är genom kulturmöten och erfarenheter av andra kulturer som man kan öka sin egen interkulturella kompetens.

Det innebär att det man arbetar med och samtalar om i förskolan alltid ska ses ur olika perspektiv, till exempel något som alla varit med om men har olika erfarenhet av.

I förskolans läroplan, Lpfö 98 rev. 2010, lyfts i förskolans uppdrag att den pedagogiska verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan.

Låta olika åsikter och synsätt berika varandra

Majoritetssamhällets attityder och förväntningar har stor betydelse för möjligheten att utveckla en flerspråkig och flerkulturell identitet. Förskolan och skolan i Sverige, liksom alla som arbetar där, är ofta präglade av en västerländsk medelklasskultur. Det innebär att många barn missgynnas eftersom de inte känner igen sig i till exempel samtalsmönster.

Familjens kunskaper och erfarenheter tas tillvara

Som pedagog är det därför viktigt att vara medveten om hur den egna kulturen (kön, klass, etnicitet etc.) påverkar det pedagogiska arbetet. Det är också viktigt att känna till barnens och föräldrarnas syn på kunskap och lärande. Att pedagogerna tar hänsyn till barnens och familjernas språk, kultur, kunskaper och erfarenheter är en nödvändighet för att nå goda resultat. Pedagogens roll är att öppna dörrar för okonventionella möten, att vara nyfiken och skapa kontakt.

Barn möts av positiva attityder till sitt språk och sin kultur

Alla barn behöver bekräftas och bli sedda som de är. Barnen kan ha erfarenheter från olika länder, från landsbygd eller storstad och från olika familjekonstellationer. Att uppmuntra barnet att berätta och använda sina erfarenheter ger ökat självförtroende. Individens blir stärkt och ökar sina möjligheter att påverka sitt eget liv och sin sociala situation.

Den växande rörligheten över nationsgränserna skapar en kulturell mångfald i förskolan, som ger barnen möjligheter att grundlägga respekt och aktning för varje människa oavsett bakgrund.

I förskolans uppdrag ingår att såväl utveckla barns förmågor och barns eget kulturskapande som att överföra ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa.

Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenheten om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur skall bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.

Lpfö 98, rev 2010

Samarbete mellan förskola och hem

Mål

- Föräldrarna ska ges möjlighet till insyn, delaktighet och samverkan i förskolans arbete kring barnens språk- och kunskapsutveckling.
- Förskolan ska ha en aktiv dialog med föräldrarna om synen på kunskap och lärande.

Strategier

Samtal med familjen om erfarenheter och förväntningar

I Hägersten-Liljeholmens förskolor ska alla föräldrar/vårdnadshavare ges möjlighet till insyn och inflytande över sitt barns lärande och utveckling. Familjens, liksom pedagogernas, intresse och engagemang är avgörande för att nå bästa resultat i barnens språk- och kunskapsutveckling.

Samtala med familjen om språkutveckling och lärande

Det gäller att hitta olika mötesformer mellan familjen och förskolan. I möten och samtal med familjen är det nödvändigt att synliggöra förskolans mål och att ta tillvara familjernas synpunkter på kunskap och lärande. Att använda tolk är ett stöd i samtalet både för pedagog samt familj. Det är förskolans ansvar att besluta om tolk ska användas.

Informera om modersmål och flerspråkighet

Oavsett vilken grad av flerspråkighet familjen önskar att deras barn ska utveckla måste familjen medverka till barnets språkutveckling genom att fortsätta att tala modermålet/förstaspråket och uppmuntra barnet till att prata och lyssna. Den tid som barnet projiceras för språket är avgörande för dess utveckling. Det är viktigt att pedagoger och familj möts i ett samarbete kring barnens språk- och kunskapsutveckling.

Blanketten "Språkdomäner" används

I samtal med föräldrar, vid inskolning och övergångar, används dokumentet "Språkdomäner" (se sid. 23), som underlag för diskussioner kring barnets språksituation. Genom att familjen erbjuds ett språksamtal skapas en medvetenhet hos både pedagoger och familj om barnets och familjens språksituation. Med hjälp av samtalet tydliggörs det delade ansvaret kring barnets språkutveckling och hur förskola och familj kan bidra till goda förutsättningar för barnets språkutveckling och flerspråkighet. Familjen ska ges möjlighet att ta del av information om flerspråkighet och modersmålets betydelse.

Mer att läsa i broschyrerna

"Två språk eller flera? Råd till flerspråkiga familjer"

Skolverket,

www.modersmal.skolverket.se/index.php/publikationer/486-tvay-spraykeller-flera, som stöd för att kunna svara på

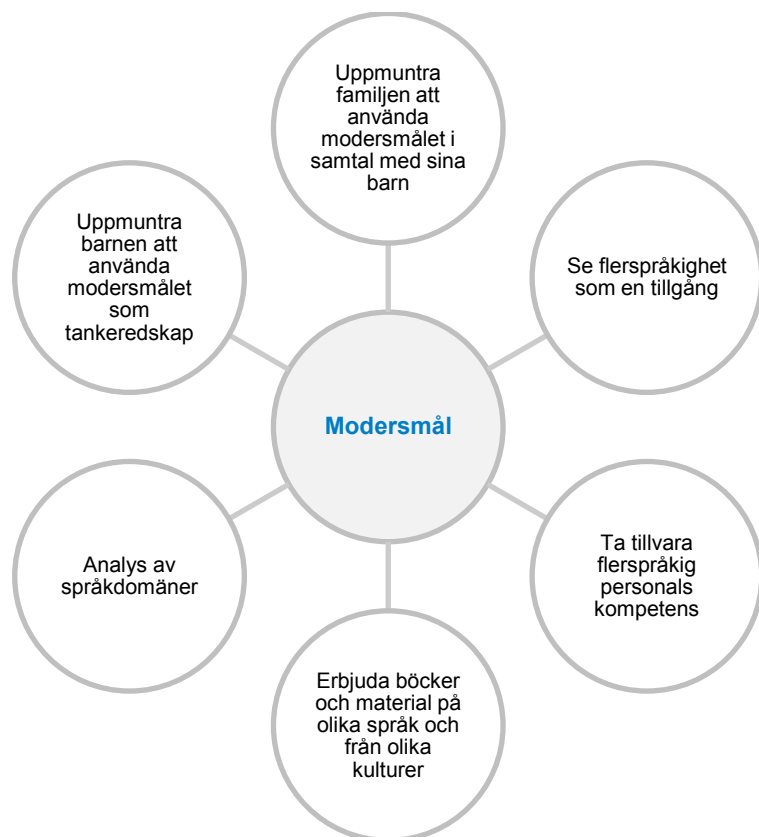
föräldrars frågor.

Modersmål

Mål

- Modersmålet ska så långt det är möjligt vara integrerat i förskolans pedagogiska verksamhet.

Strategier

Uppmuntra familjen att använda modersmålet

Modersmålet är det språk som man lär sig under sina första år. I stadsdelen finns idag många andra modersmål än svenska. Många barn växer också upp med flera språk och är flerspråkiga redan när de börjar i förskolan. Modersmålet är en tillgång, grunden för en positiv identitetsutveckling och viktig för att utveckla ett andraspråk. Här har förskolan en viktig roll att uppmuntra familjen att använda modersmålet/förstaspråket under barnets mest aktiva inlärningsperiod.

Se flerspråkighet som en tillgång

Språkutvecklingen är en kontinuerlig process som pågår hela livet. Ingen inlärningsperiod är så intensiv, både intellektuellt och språkligt, som de tidiga åren.

Ett starkt modersmål är grunden för att lära sig och utveckla andra språk. Det är dessutom lättare att tillägna sig ny kunskap om man har många ord och begrepp på sitt modersmål. Flera språk kan utvecklas samtidigt och stödja varandra.

Modersmålet behövs också i kontakten med föräldrar, släktingar och andra som talar samma språk för att få tillgång till det egna kulturarvet och för att utveckla en stark identitet. På det här sättet kan individen utveckla en dubbel kulturtillhörighet i Sverige.

Att kunna flera språk är en tillgång i det samhälle vi lever i idag, både för individen och för samhället.

Ta tillvara flerspråkig personals kompetens

Via den kartläggning som görs i stadsdelen finns en möjlighet att försöka organisera och ta tillvara de språkliga kompetenser som finns hos personalen. Att uppmuntra och legalisera användandet av alla språk bidrar till utveckling av både förstaspråket och andraspråket hos barnen.

”De flerspråkiga barnen får förskolläraren som språkförebild och stöttande pedagog så att barnen individuellt och tillsammans får bygga upp och använda sitt eller sina språk.”
Axelsson M. (2009)

Förskolan ska sträva efter att varje barn som har en annan tillhörighet än svenska utvecklar sin kulturella identitet och sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.

Språk och lärande hänger oupplösligt samman, liksom språk och identitetsutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden.

Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Lpfö 98, rev. 2010

Språkutvecklande arbetssätt

Mål

- Arbetssätten i förskolan ska vara språk-, tanke- och kunskapsutvecklande.
- Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation.

Strategier

Språkinläring i meningsfulla sammanhang

All verksamhet inom förskolan ska genomsyras av ett språkutvecklande arbetssätt. Språkinläring bör ske i meningsfulla sammanhang. Språkinläringen ska så långt det är möjligt ske i naturliga situationer. Det innebär till exempel att barnen bäst lär sig om djur och växter när de är ute i naturen, det vill säga konkreta kopplingar till barnens verklighet och intressen.

Förförståelse

Förförståelse innebär att ta tillvara barnens tidigare kunskaper och erfarenheter och bygga vidare utifrån dem. Förskolan ska också förbereda barnen inför kommande situationer och upplevelser. Förförståelse kan skapas genom att barnet i förväg får arbeta med de nödvändiga orden, begreppen och sammanhangen för att kunna tillägna sig nya kunskaper. Från det konkreta till det abstrakta.

Fokus på innehåll

Barnen ska få tillfälle att uttrycka komplicerade tankar utan för tidiga krav på formell korrekthet (uttal, ordval, stavning och grammatik). I takt med att andraspråket utvecklas ska förskolan uppmuntra barnen att använda ett allt mer komplext och mångsidigt språk, med till exempel varierat ordförråd, bisatser och varierad ordföljd. För att barnen ska kunna det måste de få möjlighet att prova sig fram och experimentera med språket. Pedagogerna stöttar bäst genom att kommunicera kring innehållet i det barnen säger, och utveckla det vidare.

Samtal kring texter, bilder och medier

Boksamtal där frågors beskaffenhet utmanar barnen att använda sin tanke, kunskap och erfarenhet, bidrar till att språket fördjupas.

Genom att använda texter, bilder och medier som representerar världen vidgas barns förståelse för sig själva och sin omvärld. Kopplingen mellan förskola och hem tas tillvara i olika projekt där barns intressen ses som viktiga i det språkutvecklande arbetet.

Förskolans genrer

Att arbeta utifrån förskolans olika genrer innebär att barnen ska få höra och använda språket på ett varierat sätt. Varje genre har sitt eget syfte med olika språkliga drag. Därför behöver barnen få verka i dem alla.

Pauline Gibbons talar om; återgivande av händelse, berättande (narrativer), som kan vara sagor eller något påhittat, beskrivande (t ex fakta), instruerande (t ex spelregler) och argumenterande/diskuterande (se mall sid. 24).

Interaktion

När barn får talutrymme och ges möjlighet att kommunicera, ökar ordförråd och uttrycksförmåga. Ett utvecklat talspråk är ett viktigt verktyg för inläring och tänkande. Förskolan ska ge rika möjligheter till och fånga upp olika situationer som stimulerar och inspirerar till samtal och interaktion där barnen får tillgång till fördjupade frågeställningar. Alla situationer under dagen ska ge möjlighet till språkliga upplevelser, både i "här och nu"-situationer och mer strukturerade.

Kognitiva och språkliga utmaningar

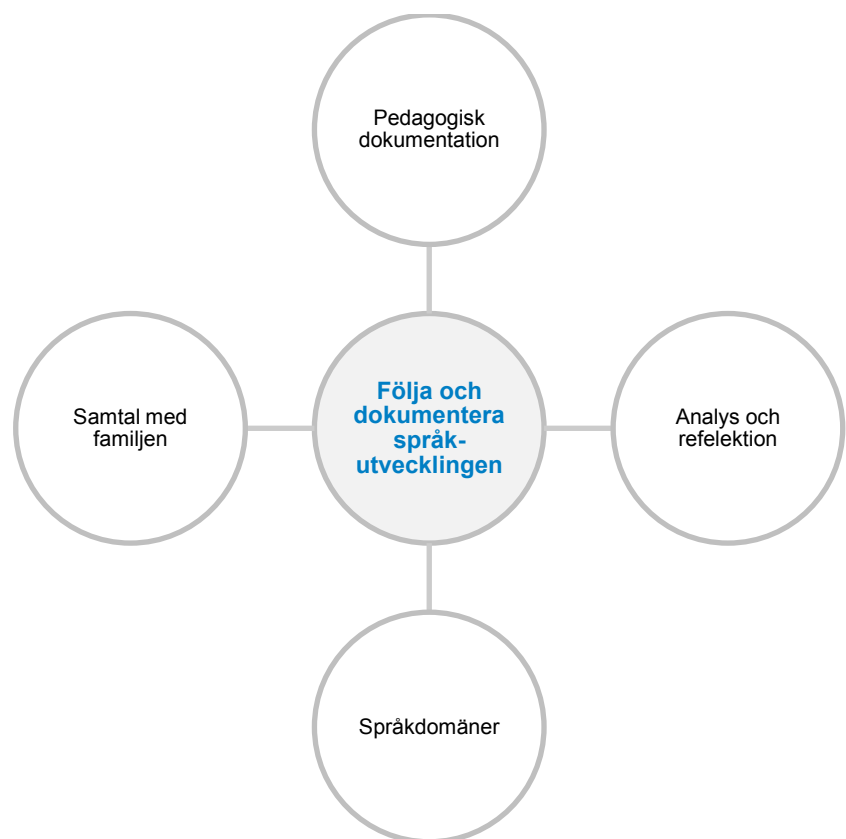
Språk och tanke är nära förknippade med varandra, men för barn med svenska som andraspråk kan ibland den tankemässiga (kognitiva) nivån vara betydligt högre än den språkliga på andraspråket – svenska. Det är därför viktigt att ge dessa barn uppgifter som utmanar både den kognitiva och språkliga förmågan. Ett sätt är att utmana barnen med svårare uppgifter, som ändå går att lösa med hjälp av förförståelse, konkretisering och modersmålet som resurs. Barnen ska utmanas språkligt genom att pedagogerna använder ett språk som ligger "snäppet över" barnens.

Dokumentation av språkutvecklingen

Mål

- Alla barns språkutveckling i svenska ska följas och dokumenteras med fokus på ordförråd och komplexitet.
- Pedagogerna ska synliggöra och samtala med familjerna om hur de flerspråkiga barnen använder sina olika språk i förskolan och på fritiden.

Strategier

Pedagogisk dokumentation

Genom pedagogisk dokumentation synliggörs interaktionen mellan barn och vuxen, mellan barn och barn och barnens tankar blir synliga. Dokumentationen blir ett redskap för att synliggöra barnens språkutveckling. Dokumentationen ger pedagogerna tillfälle att reflektera i arbetslaget och tillsammans med barnen i ett systematiskt arbetssätt, vilket

gynnar barnens språkutveckling och språkmedvetenhet. Det är av stor vikt att barnen förstår att de lär sig och för de vuxna att få syn på hur barnen lär sig både på sitt förstaspråk och på sitt andraspråk. Pedagogernas analys och reflektion är en hjälp i arbetet för att se hur barngruppen utvecklas. Hur använder barnet språket i olika situationer, hur kan språket bli ett redskap för tanken, hur kan pedagogen stötta barnet att komma vidare?

Analys och reflektion av barnets språkutveckling

Det finns olika verktyg och metoder för att följa barns språk-, läs- och skrivutveckling. Performansanalysen, eller språkutvecklingsanalysen är ett av dessa verktyg, pedagogisk dokumentation ett annat.

Att använda den pedagogiska dokumentationen som underlag för analys och reflektion av barnets språkutveckling kan ge stöd att systematiskt följa barnets möjlighet till god språkutveckling. Hur använder barnet språket i olika situationer, hur kan språket bli ett redskap för tanken, vilka olika behov av stöttning kan barnet behöva av den vuxne för att komma vidare? Får barnet möjlighet att höra och använda förskolans olika texttyper/genrer?

För att stötta barnet i sin språkutveckling behöver vi tydliggöra och följa språket systematiskt:

- hur komplext och utbyggt är språket
- hur ser det faktiska språket ut som barnet använder
- (om det) finns en "röd tråd" en berättarstruktur
- hur interaktionen ser ut mellan barn/barn och barn/vuxen
- hur barnets tankar synliggörs
- hur språket utvecklas över tid
- hur vi kan medvetandegöra barnet i sin språkutveckling
- hur vi kan stärka barnet i sin flerspråkighet

Det är verksamheten och förskolepersonalens arbete som ska utvärderas genom att synliggöra barnens språkutveckling.

Språkdomäner

Språkdomäner är ett dokument som används för att få syn på de flerspråkiga barnens totala språkanvändning, både

modersmål och andraspråk. Genom att använda den får man syn på när, var och med vem barnet använder sina olika språk och i vilka situationer (domäner) de olika språken används. Dokumentet är ett underlag för språksamtal med familjen om barnets språksituation i hemmet och i förskola. Det är också ett viktigt led i att stärka barnet i sin flerspråkighet.

Samtal med familjen

I den dagliga kontakten ska pedagogen se till att vara en bro mellan förskolan och hemmet. Att på olika sätt förmedla vad barnet deltagit i, sagt och upplevt för att familjen ska kunna kommunicera vidare om detta. För de flerspråkiga barnen blir detta ett sätt att stärka både första och andraspråket.

Förskolans kvalitet ska kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följas upp, utvärderas och utvecklas. För att utvärdera förskolans kvalitet och skapa goda villkor för lärande behöver barns utveckling och lärande följas, dokumenteras och analyseras.

Lpfö 98 rev 2010

Kompetensutveckling

Mål

- All pedagogisk personal i förskolan ska ha grundläggande kunskaper om flerspråkighetsutveckling och interkulturellt arbetssätt.

Strategier

- Språk- och kunskapsutveckling samt interkulturella läroprocesser beaktas i verksamheternas kompetensutveckling.
- Chefer inom förskolans verksamheter har goda kunskaper om språkutveckling, kulturmöten och interkulturellt arbete.
- Det finns forum inom förskolan för att på olika sätt diskutera och utveckla språkfrågor.
- Personalens språk- och kulturkompetens tas tillvara.
- Vid nyanställningar beaktas kunskaper om mångfald och flerspråkighet.

Utvecklingsarbete

Kompetensutveckling är en viktig del i ett pedagogiskt utvecklingsarbete. En förutsättning för en kvalitativt bra förskola är personal med hög kompetens och att diskussioner om läroplanens mål hålls levande.

För att arbeta i förskolan är det nödvändigt att ha kunskaper om flerspråkighet, interkulturella läroprocesser samt språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt.

Förskolechefen har ansvaret för förskolans kvalitet och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att personalen kontinuerligt får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.

Lpfö 98 rev 2010

Språkprogrammet som ett stöd

Introduktion och förankring

Introduktion och förankring av det reviderade språkprogrammet för förskolorna i Hägersten Liljeholmen sker genom åtgärder inom respektive förskoleenhet. Förskolechefen är huvudansvarig för detta arbete.

Uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering av det språkutvecklande arbetet sker inom respektive förskoleenhet och redovisas av pedagogerna genom självskattning i kvalitetsindikatorn (WKI) samt i stadens integrerade ledningssystem (ILS).

Förslag till ansvarsfördelning

Chefer och pedagoger inom varje förskoleområde ansvarar gemensamt för att:

- all verksamhet präglas av språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt.
- all verksamhet präglas av ett interkulturellt förhållningssätt.
- föräldrar får information om modersmål och flerspråkighet.
- flerspråkighet ses som en tillgång och uppmuntras.
- skapa goda former för möten och samverkan mellan föräldrar och förskola/skola.
- skapa förutsättningar så att modersmålet blir en integrerad del av verksamheten.

Chefer inom varje förskoleområde ansvarar för att:

- språkutvecklingsfrågor diskuteras i pedagogiska forum.
- följa upp pedagogers behov av kompetens-utveckling avseende flerspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling.
- kunskaper om flerspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling prioriteras vid nyanställningar.
- vid nyanställningar beakta mångfaldsperspektivet och flerspråkighet ses som en tillgång.
- tillvarata personalens kunskaper om flerspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling i verksamheten.
- språkprogrammet hålls "levande" och introduceras till nyanställda.
- kartlägga barns och pedagogers flerspråkighet.

Pedagoger inom varje förskoleområde ansvarar för att:

- barnets språkutveckling utgör en naturlig del i olika samtal med föräldrarna.
- uppmuntra barnen att använda modersmålet som tankeredskap.
- se till att det finns material och litteratur på olika språk och från olika kulturer.
- följa och dokumentera barnets språkutveckling.

Språkdomäner förskola

Instruktioner

- Använd språkdomänerna i föräldrasamtalet.
- Fyll i barnets namn och modersmål.
- Fyll i vilket/vilka språk barnet talar med, föräldrarna o.s.v.
- Tid i Sverige gäller barnets tid i Sverige.
- Använd samma underlag vid varje samtal för att se om några förändringar skett.
- Språksamtalet görs vid inskolning och följs upp en gång/år förslagsvis i samband med ett utvecklingssamtal.
- Använd röd och grön tuschpenna för modersmål, förstaspråk/modermål (S1) och andraspråk (S2). Använd gul tuschpenna för att markera svenska språket (S3) i de olika cirkelarna.

Syfte

- För att se var, när och med vem barnet använder sina olika språk.
- För att fånga upp tankar, reflektioner och önskemål kring barnets språkutveckling tillsammans med familjen.
- För att över tid eventuellt se hur barnets språkanvändning förändras.
- Inventera vilka resurser som finns kring barnet när det gäller förstaspråket.
- För att öka kunskaper och medvetenhet hos både familjen och pedagoger kring barnets språksituation och språkutveckling.
- För att tydliggöra det delade ansvaret mellan förskola och hem kring barnets språkutveckling.
- För att stärka barnet och föräldern i sin flerspråkighet.

Stödfrågor till samtalet

- Vad är viktigt för er när det gäller barnets språkutveckling?
- Vilket språk dominerar hemma?
- Hur kan du som förälder involveras i förskolans arbete med barnets språk och kultur?

Språkdomäner förskola

Datum: _____

Ansvarig: _____

Födelseland: _____ Ankomstår: _____

Pratar helst: _____

Började prata modersmålet: _____

Började prata svenska: _____

Modersmål som talas i hemmet: _____

BARNETS NAMN

Modersmål/
första språk

Födelseår

Förälder/
Vårdnads-
havare

Förälder/
Vårdnads-
havare

Grannar

Hemma

Syskon

Annan
släkt

Mor-
och far-
föräldrar

Vänner

Pedagoger

Förskolan

Andra
vuxna

TV/DVD/
Multi-
media

Vänner

Besöker
länder där
familjens
språk

Fritid

Andra
aktiviteter

Böcker
Berättelser

S1 **Rött** (ange språk) _____

S2 **Grön** (ange språk) _____

S3 **Gul** (Svenska) _____

Förskolans genrer

- Återgivande/återberättande av händelser
- Berättande (narrativer) sagor
- Beskrivande av händelser
- Instruerande
- Utredande, argumenterande och diskuterande

De vanligaste texttyperna i förskolan

Typ av text	Återgivande ex egen upplevelse	Berättande ex sagan	Beskrivande ex fakta- boken	Instruerande ex recept, instruktion	Diskuterande /Argumenter- ande
Syfte	Att berätta vad som hänt	Att underhålla, förmedla kunskap	Att förmedla information	Att förklara hur något görs	Att övertala andra, att välja sida och komma med argument
Struktur	Orientering (berättar vem, var, när) En serie händelser Personlig kommentar/ slutsats	Orientering (berättar vem, var, när) En serie händelser Problem Upplösning	Allmänna upplysningar Karakteristik t ex utseende, föda	Målinriktat Stegvisa moment	Personliga ställnings- taganden Argument och bevis Slutsats
Sammanlänkande ord	Tidsord (först, sedan, efteråt)	Tidsord (det var en gång, en dag, senare)	Förekommer vanligtvis inte	För det första, för det andra	För det första, för det andra, därför, emellertid
Andra språkliga drag	Dåtid berättar vad som hände Beskrivande ord	Dåtid berättar vad som hände Handlings- verb Beskrivande ord, kan innehålla dialog	Verben att vara och att ha Specifikt ordförråd (t ex en fluga är en insekt)	Verb som ger instruktioner (t ex blanda, hacka)	Språk för att övertyga

Mer att läsa i "Stärk språket stärk lärandet" Gibbons P. (2007)

För dig som vill läsa mer

Litteraturförteckning

Abrahamsson, T. & Bergman, P. (2006). *Tankarna springer före, att bedöma ett andraspråk i utveckling*. Stockholm: HLS Förlag.

Arnberg, L. (2004). *Så blir barn tvåspråkiga: Vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widestrand

Axelsson, M. m.fl. (2002). *Den röda tråden*. Stockholm: Språkforskningsinstitutet.

Axelsson, M. m.fl. (2005). *Stärkta trådar*. Stockholm: Språkforskningsinstitutet.

Axelsson, M. (2009). *Många trådar in i ämnet - genrepedagogiskt arbete i Knutbyskolan*. Utbildningsförvaltningen.

Axelsson, M. m.fl. (2010). *Bygga broar och öppna dörrar - att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. Stockholm: Liber.

Baker, C. (1996). *Barnets väg till tvåspråkighet*. Uppsala: Förlaget Påfågeln.

Bråten, I. (red.). (1998). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Cummins, J. (2000). *Language, power and pedagogy: bilingual children in the crossfire*. Clevedon: Multilingual Matters.

Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva. Familjeliv och populärkultur i mötet med förskola och skola*. Doktorsavhandling Uppsala univ. Stockholm: Elanders Gotab.

Gibbons, P. (2007). *Stärkspråket stärk lärandet*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Hyltenstam, K. (red.) (1996). *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Håkansson, G. (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, B. & Sandell Ring, A. (2010). *Låt språket bära*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Kuyumcu, E. (2010-2011). *Utvärdering av Knutbyprojektet, genrebaserad undervisning i en F-6 skola Knutbyrapport*, <http://www.pedagogstockholm.se>.

Lahdenperä, P. (2004). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Studentlitteratur.

Lindberg, I. (2002). *Myter om tvåspråkighet*. Språkvård nr. 4 2002.

Lunneblad, J. (2009). *Den Mångkulturella förskolan; Motsägelser och Möjligheter*. Studentlitteratur.

Läroplan förskolan Lpfö 98 (rev 2010). Stockholm: Skolverket och Fritzes AB.

Sandvik, M. & Spurkland M. (2011). *Språkstimulera och dokumentera*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2008). *Flerspråkighet i förskolan – ett referens- och metodmaterial*.

Skolverket (2002). *Två språk eller flera? Råd till flerspråkiga familjer*.

Skolverket (2007). *Förskolan är till för ditt barn. En broschyr om förskolans läroplan*.

Skolverket (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan – pedagogisk dokumentation*.

Viberg, Å. (1993). *Andraspråksinläring i olika åldrar. I: Ceru, E. (red.) Svenska som andraspråk. Lärarbok 2. Mera om språkinläring*. Utbildningsradion, Natur och Kultur.

Webbplatser

Centrum för tvåspråkighetsforskning, www.biling.su.se

Mångkulturellt centrum, www.mkc.botkyrka.se

Nationellt centrum, www.andrasprak.su.se

Språkens hus - ett center för språkstörning och flerspråkighet,
www.sprakenshus.se

Skolverket, Tema modersmål, www.modersmal.skolverket.se

